

increases brand capitalization; the main criteria for rating the reputation of the university are presented; a model of a higher education institution reputation management system is considered; modern tools for implementing creative ideas on the formation and management of a university's reputation in an unstable information environment are proposed; the conclusion is drawn that it is necessary to create an information and communication bureau at the university, the task of which is to purposefully produce creative designs that will form the content of information messages, quickly respond and manage all reputational risks that exist in conditions of hybrid information aggression, global changes in the internal and external communication space.

Keywords: information turbulence; reputation; rating; reputation management process of a higher educational institution; managed information channels; information and communication bureau.

Стаття надійшла до редакції 29.09.2019

УДК 378.4:339.137.2]:004.77

DOI 10.33111/sedu.2019.45.135.149

Дибкова Людмила Миколаївна*

ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ У ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Анотація. Статтю присвячено аналізу впливу трансформаційних змін у цифровій економіці на освітній процес та визначення чинників, які підвищують міжнародну конкурентоспроможність університетів. Проаналізовано компоненти рейтингів WUR, ARWU, Webometrics, QS World University Rankings. Доведено важливість вільного володіння іноземною мовою викладачами та студентами з метою запрошення викладачів провідних університетів світу до викладання; збільшення кількості залучених до навчання іноземних студентів; розробки викладачами онлайн-курсів та розміщення їх на онлайн-платформах (Coursera, edX, XuetangX та ін.); здійснення наукових досліджень у складі міжнародних організацій; посилення програм студентської та академічної мобільності. Наголошено на важливості розробки університетами програм транснаціональної освіти (дистанційне навчання, відкриття філіалів в інших країнах світу та ін.) у тому числі й міжнародне визнання дипломів та акредитації освітніх програм.

Ключові слова: конкурентоспроможність університету; ринок праці; онлайн-курси; рейтинг університету; цифрові технології.

Вступ. Четверта промислова революція обумовлена розвитком нових технологій, таких як штучний інтелект, робототехніка, нанотехнологія, 3D-друк, Інтернет речей та інші, які не тільки стрімко розвиваються, але й посилюють одна

* Дибкова Людмила Миколаївна — докт. пед. наук, професор кафедри інформатики та системології, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» *dybkova.kneu@ukr.net*

одну. Відповідні нові терміни з'явилися у сфері цифрової економіки: «блокчейн»; «криптовалюта»; «смарт-місто» (регіон, країна); «електронний банкінг»; «кібербезпека»; «е-навчання» тощо.

Цифрові технології не просто впливають на наше життя — це трансформування традиційних структур, методів та характеристик щодо того, як ми спілкуємось, вчимося, працюємо та живемо [1, с. 8]. Цифровізація економічних бізнес-моделей відкриває нові можливості, доступ до послуг, включаючи електронні, змінюється, що потребує від користувачів застосування різноманітних цифрових навичок. Використовуючи Інтернет та мобільні технології, наразі можна замовити будь-який товар з будь-якої країни, купити квитки онлайн, заповнити податкову декларацію із використанням цифрового підпису у електронному кабінеті Державної фіскальної служби України, переглянути загальнодоступну електронну кадастрову карту та ін.

Аналіз сучасних трендів цифрової економіки здійснювали В. Бодров, М. Кастельс, Н. Норец, К. Шваб та ін. Питанням ринку праці, розвитку персоналу в умовах цифровізації економіки та суспільства присвячені праці В. Антонюка, О. Герасименка, Л. Головка, Т. Заяць, А. Колота, І. Лапшиної, В. Онікієнка та ін. Проблеми управління цифровою освітою, формування професійних компетентностей сучасних фахівців досліджували Н. Василькова, О. Гринькевич, О. Грішнова, Д. Ільницький, С. Клузер, Н. Краус, В. Орлов, В. Савченко та ін.

Водночас динамічний розвиток інформаційних мобільних та Інтернет технологій та їх впровадження в усі сфери суспільного життя створює нові виклики для освітньої системи, які потребують подальшого дослідження. Отже, метою статті є аналіз цифрових трансформацій в освітній діяльності та їх вплив на конкурентоспроможність сучасного університету.

Постановка завдання. Статистика щодо використання мережі Інтернет вражає. Станом на 14-ту годину 20.10.2019 це такі онлайн-показники [2]:

- 4 368 774 162 (кількість Інтернет-користувачів в світі);
- 3 096 801 988 гігабайтів (трафік Інтернет);
- 1 722 700 770 (загальна кількість Web-сайтів);
- 112 925 405 893 (відправлено e-mail);
- 3 090 493 841 (переглянуто відео);
- 2 338 800 141 (активні Facebook-користувачі).

У доповіді Всесвітнього економічного форуму визначено рейтинг найбільш суттєвих факторів змін, які відбуваються у суспільстві:

- мобільний Інтернет та хмарні технології (34 %);
- обчислювальні потужності та великі дані (26 %);
- нові джерела енергії та технології (22 %);
- Інтернет речей (14 %) та ін.

Також у доповіді Форуму наголошується на суттєвому впливі таких змін на широкий спектр соціально-економічних, геополітичних та демографічних аспектів. Унаслідок адаптації цілих галузей до технологічних змін більшість професій зазнає фундаментальної трансформації [3, с. 8]. Нині у багатьох галузях найбільш затребувані ті професії чи спеціальності, яких не існувало 10 або навіть п'ять

років тому, і темпи змін щороку прискорюються [3, с. 5]. У дослідженні відомої консалтингової фірми PWC зазначено, що людям потрібно буде не лише адаптуватися до організаційних змін, але бути готовим набувати нових навичок та досвіду протягом усього життя, пробувати нові завдання та навіть переосмислювати та змінювати свою кар'єру [4, с. 31]. Навчання протягом усього життя, тренінги на робочому місці і безперервний професійний розвиток є ключовими факторами, що дозволяють використовувати навички в повній мірі і не знижувати їх з часом [5, с. 23].

Таким чином, впровадження нових інформаційних технологій у суспільне життя та ділову сферу вже активно відбувається і трансформує у тому числі й зміст вимог до професійної компетентності фахівців. Цифрова компетентність стає важливою для успішного пошуку та отримання роботи, а також для створення та ведення бізнесу чи іншої професійної діяльності. Банківські, маркетингові, фіскальні служби та всі види ділових послуг сьогодні покладаються на цифрові рішення. Цифрова компетентність важлива для співпраці з іншими контрагентами та для виконання багатьох функцій на підприємстві, які залежать від управління інформацією та даними, комунікації тощо [1, с. 50].

З розвитком цифрових технологій усе більше колективів працівників будуть мати ознаки «гібридних», де штучний інтелект та обробка великих даних займають своє місце. І постає необхідність наявності у фахівців не тільки визначеного обсягу професійної підготовки, але й так званих «гнучких» навичок, які базуються на творчому підході, здатності приймати оперативні рішення у нестандартних ситуаціях, розвинутому абстрактному мисленні, розумінні важливості постійного осучаснення наявних знань та вмінь. Значна частина відповідальності за свою успішність у цифровому суспільстві покладається на особистість. Щоб досягти успіху на робочому місці, студенти мають бути підготовлені до роботи, яка швидко змінюється, використовувати технології та знання в галузях, які наразі ще виникають.

Провайдери освіти, з одного боку, і роботодавці та студенти з іншого, по-різному сприймають, наскільки добре підготовлені випускники до ринку праці. Занадто мало людей мають підприємницьке мислення та навички, необхідні для створення власного бізнесу [6, с. 2]. Дослідження ринку праці щодо глобального розриву в кваліфікації змушують багатьох замислюватися про те, що нинішні системи вищої освіти не готують студентів до швидкої модернізації на робочому місці [7, с. 32].

Аналогічний висновок наводиться й у дослідженні Ю. Рашкевича. Аналізуючи майбутні вимоги до кваліфікації фахівця, автор наголошує, що «частішають випадки, коли життєвий цикл спеціальності стає меншим від часу, необхідного для її засвоєння в університеті». Значно вагомішою стає придатність майбутнього фахівця до працевлаштування (Employability). Вона характеризується сукупністю знань, умінь, навичок; володінням підходами для вирішення виробничої ситуації, а також здатністю і бажанням до неперервного удосконалення та професійного розвитку. У праці наведено результати опитування, проведеного серед європейських працедавців (переважно працівників промисловості та бізнесу), на основі яких зазначено, що конкурентоздатність фахівця залежить від [8, с. 17]:

- навичок, що характеризують придатність до працевлаштування (Employability) — 78 %;
- позитивного ставлення до роботи — 72 %;
- відповідного практичного досвіду (виробничої практики) — 54 %;
- напряму здобутої освіти та кваліфікації — 41 %;
- рівня успішності у виші — 28 %;
- назви (престижності) навчального закладу — 8 %.

Як видно з представленого переліку, рівень успішності навчальної діяльності складає лише 28 % значущості для роботодавців, водночас найвагомішою (78 %) вважається саме придатність до працевлаштування.

Результати. Таким чином, стрімкий технологічний розвиток, значні обсяги інформаційних ресурсів зумовлюють зміни у підходах до організації навчального процесу у процесі підготовки майбутнього фахівця. Від того наскільки стратегія розвитку університету відповідає сучасним трендам, які відбуваються під впливом цифровізації, наскільки якість підготовки випускників відповідає вимогам ринку праці залежить й конкурентоспроможність сучасного університету. Існує кілька відомих рейтингових шкал, серед них:

- ARWU (Academic Ranking of World Universities). Визначається на основі шести об'єктивних показників, в тому числі: кількість випускників і співробітників, нагороджених Нобелівською або Філдсівською премією; кількість найбільш цитованих дослідників; кількість статей, проіндексованих в Web of Science Core Collection; продуктивність університету в розрахунку на душу населення [9];

- Webometrics (Ranking Web of World Universities). Метою рейтингу є підвищення присутності університетів та науково-дослідних інститутів в Інтернеті і сприяння відкритості публікацій результатів їх наукової діяльності. Відстежується не кількість відвідувачів і дизайн сторінок університету, а аналізується «видимість» установи в Інтернеті. Має значення кількість сторінок і зовнішніх посилань на університетські веб-сайти, що знаходяться в Google і Google Scholar; кількість публікацій дослідників і викладачів установи, які публікуються на сайтах найважливіших наукових журналів [10];

- QS World University Rankings. Визначає кращий університет світу за результатами навчання 48 різних навчальних предметів та п'яти напрямків досліджень;

- WUR (The World University Ranking) та ін.

Більш детально проаналізуємо рейтинг WUR, який базується на оцінюванні таких категорій:

1. Навчання (30 %). Серед компонентів, які оцінюються:

- 15 % (репутація, яка визначається через опитування);
- 4,5 % (співвідношення співробітників і студентів);
- 2,25 % (співвідношення докторантів і бакалаврів);
- 6 % (співвідношення кількості докторантів і академічного персоналу);
- 2,25 % (інституційний дохід. Вказує на загальний статус установи і дає широкі уявлення про інфраструктуру і можливості, доступні для студентів і співробітників).

2. Дослідження (30 %). Серед компонентів, які оцінюються:
  - 18 % (репутація, яка визначається через опитування);
  - 6 % (дохід від досліджень. Має вирішальне значення для розвитку досліджень світового рівня, більша частина його залежить від конкуренції);
  - 6 % (продуктивність досліджень. Розраховується як кількість публікацій, опублікованих в наукових журналах, проіндексованих базою даних Elsevier Scopus на одного вченого, масштабованих за розміром установи і нормованих за предметом).
3. Цитування (30%). Розраховується як середнє число публікацій в університеті серед цитованих вченими в усьому світі. Дає можливість оцінити внесок кожного університету в сукупність людських знань.
4. Міжнародні перспективи (7,5 %). Оцінюється здатність університету залучати студентів, аспірантів і викладачів з різних країн. Серед компонентів, які оцінюються:
  - 2,5 % (частка іноземних студентів);
  - 2,5 % (частка міжнародного персоналу);
  - 2,5 % (міжнародне співробітництво).
5. Галузевий дохід (передача знань) (2,5 %). Здатність університету співпрацювати із промисловістю через інновації, винаходи і консультації. Ця категорія охоплює діяльність з передачі знань, аналіз обсягу дослідних доходів, який отримує галузь освіти від промисловості з урахуванням чисельності академічного персоналу, в якому вона працює. Категорія відображує ступінь, в якій підприємства готові платити за дослідження і здатність університету залучати фінансування на комерційному ринку [11].

Перше місце у рейтингу WUR 2020 року займає Оксфордський університет (Великобританія) [11]. Університет включає 44 коледжів, більше 100 бібліотек. Випускниками університету є більш ніж 250 000 осіб, в тому числі 26 лауреатів Нобелівської премії, понад 30 сучасних світових лідерів (серед них — Білл Клінтон, Аун Сан Су Чі, Індіра Ганді та 26 прем'єр-міністрів Великобританії). Наведемо основні статистичні дані, які дали змогу університету бути визначеним № 1 у рейтингу WUR:

- навчаються понад 24 000 студентів, серед яких 11 813 аспірантів;
- навчаються 41 % іноземних студентів із понад 150 країн;
- 11,2 — кількість студентів на одного співробітника університету;
- пропонуються 350 різноманітних магістерських програм;
- пропонуються 150 курсів неперервної освіти, серед яких — онлайн- та короткострокові курси, літні школи, магістерські та дослідницькі програми;
- понад 91 % випускників університету працевлаштовані;
- 41 % викладачів — громадяни біля 100 інших країн;
- у 2016–17 рр. 40 % (537,4 млн фунтів) доходів надійшло від зовнішніх спонсорів досліджень [12].

Аналізуючи представлені дані, можна зробити висновок, що для українських університетів одним із важливих факторів, що впливає на конкурентоспроможність, є вільне володіння англійською мовою як викладачами, так і студентами. Англійська мова стає найбільш поширеною у світі. Наприклад, вона використовується у 54,2% Web-сайтів мережі Інтернет [13]. Знання іноземних мов — це

можливість отримати студентами та викладачами доступу до значно більших обсягів інформаційного масиву мережі Інтернет для наукових досліджень, навчання, ділового спілкування, особистісного розвитку. Вільне володіння студентами іноземною мовою створює можливість для запрошення викладачів з провідних університетів світу до викладання. Розробка навчальних дисциплін іноземною мовою також дає змогу й збільшити кількість студентів з інших країн. Тут необхідно акцентувати й на демографічних змінах, які дуже гостро постали у розвинених країнах. У табл. 1 представлено статистичні дані, надані Організацією Об'єднаних Націй, які підтверджують існуючу проблему [14].

Таблиця 1

КІЛЬКІСТЬ НАРОДЖЕНИХ ТА ПОМЕРЛИХ У КРАЇНАХ СВІТУ

Континент	Країна	Рік	Кількість народжених	Кількість померлих
АФРИКА	Єгипет	2017	2 557 440	547 208
	Сенегал	2013	478 898	136 460
	Туніс	2017	209 236	67 447
АМЕРИКА	Коста-Ріка	2017	68 816	23 251
	Нікарагуа	2016	137 772	23 205
	Панама	2017	74 832	18 388
	Аргентина	2016	728 035	352 992
	Бразилія	2016	2 903 933	1 274 630
	Чилі	2016	232 616	104 026
АЗІЯ	Китай	2015	16 550 000	9 750 000
	Ірак	2013	1077645	189118
	Казахстан	2017	390 262	129 009
	Монголія	2017	75 321	17 357
	Філіппіни	2016	1 731 289	582 183
	Туреччина	2017	1 291 055	425 781
ЄВРОПА	Болгарія	2017	63 955	109 791
	Німеччина	2017	785 234	933 000
	Греція	2017	88 523	124 530
	Італія	2017	458 151	649 061
	Україна	2017	363 987	574 123

Джерело: складено автором на основі [14].

Одним із показників конкурентоспроможності університету є кількість іноземних студентів, навчання яких відбувається, як правило, іноземною, частіше англійською мовою. Боротьба за талановиту молодь реалізується через різноманітні

програми студентської мобільності, на підтримку яких країни витрачають досить значні кошти. Водночас, необхідно зазначити, що залучення до навчання іноземних студентів — це не тільки посилення фінансового забезпечення університету, але й розширення взаємодії між країнами, збагачення культурних та ділових стосунків. У звіті British Council зазначається, що іноземні студенти в вищих навчальних закладах Великої Британії генерують понад 25 млрд фунтів стерлінгів для економіки, підтримують 206 600 робочих місць і витрачають 5,4 млрд фунтів стерлінгів за межами кампусу на товари і послуги. Співпраця на міжнародному рівні також має перевагу у вигляді «м'якої сили». Ті, хто навчався в Великобританії, з більшою вірогідністю будуть вести бізнес із британськими організаціями в майбутньому [15].

Для підвищення конкурентоспроможності університету важливою є й інформація, представлена англійською мовою на Web-сайті. Своєчасне оновлення даних про науково-методичну діяльність викладачів, методичні напрацювання, стратегію розвитку університету та ін. суттєво впливає на поширеність інформації про університет мережею Інтернет, на мотивацію студентів з інших країн обрати саме цей заклад для навчання. Важливим є й високий рівень англійської мови представленої на Web-сайті інформації.

Розвиток мобільних та Інтернет технологій спровокував різке зростання кількості масових відкритих онлайн курсів (MOOCs — Massive Open Online Courses), розміщених у мережі Інтернет, які є безкоштовними або умовно-безкоштовними. За даними аналітичного центру Class Central протягом останніх восьми років близько 1000 університетів створили більше 14 000 онлайн-курсів, на яких навчалися 100 млн. студентів. Найбільш поширеними платформами є:

- Coursera — 40 млн студентів;
- edX — 18 млн студентів;
- XuetangX — 14 млн студентів;
- Udacity — 10 млн студентів;
- FutureLearn — 8,7 млн студентів.

Такі онлайн-платформи мають й дохід від розміщення курсів: у 2018 р. Coursera очікувала отримати \$140 млн., Udacity — \$90 млн [16].

Наразі на зазначених онлайн-платформах спостерігається тенденція до розширення можливостей онлайн-освіти, які пропонуються студентам, в тому числі й видача онлайн-дипломів із бакалаврським або магістерським ступенем. Поки що таких програм небагато: у 2017 р. їх кількість складала 15, у 2018 р. — 47. Серед переліку спеціалізацій: «Магістр ділового адміністрування» (Бостонський університет), «Магістр у галузі кібербезпеки» (Технологічний інститут, штат Джорджія), «Бакалавр у галузі комп'ютерних наук» (Лондонський університет), «МВА у галузі штучного інтелекту» (Університет Ковентрі, Великобританія) та ін. [16].

Створення англійською мовою онлайн-курсів та розміщення їх у мережі Інтернет на таких платформах як Coursera, edX та ін. сприятиме широкому розповсюдженню інформації про університет та віртуальному знайомству потенційних студентів із викладачами-розробниками онлайн курсів. Платформу Coursera було

засновано у 2012 р. двома професорами інформатики Стенфордського університету. На теперішній час у Coursera вміщено сотні безкоштовних курсів від 109 світових університетів за різноманітною тематикою, навчалися 40 млн. слухачів, додано субтитри на 30 мовах, після успішного завершення курсу існує можливість отримати сертифікат [17].

Важливим фактором, що впливає на конкурентоздатність університету та рівень якості освітніх послуг, є організація онлайн, мобільного і змішаного навчання, які швидко набувають популярності. Доступність та розширення сфери застосування мобільних пристроїв, збільшення територій покриття мережею мобільного зв'язку дають змогу зробити висновок, що мобільне навчання стає важливою складовою навчального процесу, і тенденція має ознаки пришвидшення. Статистичні дані демонструють, що все більше користувачів віддають перевагу мобільним телефонам: станом на 12.11.2019 у світі було продано 175 205 персональних комп'ютерів та 1 087 270 смартфонів [2].

У звіті навчальних проєктів «Горизонт» зазначається, що, якщо освітні установи ще не мають надійних стратегій для організації онлайн, мобільного і змішаного навчання, то вони просто не зможуть існувати надалі. Важливим кроком є відстеження того, як ці моделі активно збагачують результати навчання [18, с. 29]. Студенти, які навчаються в епоху цифровізації, вільно користуються різноманітними цифровими пристроями (смартфони, смарт-годинники, е-пристрій для читання, ноутбуки), за допомогою яких вони працюють із цифровими технологіями. Це обумовлює утворення специфічного освітнього інформаційного простору, в якому щоденно збільшується кількість джерел інформації та значно розширюється діапазон інтерактивних та віртуальних можливостей для обміну інформацією, навчання, взаємодії, практичних занять. У таблиці 2 представлено результати опитування, проведене серед 1005 студентів університету США, які демонструють рівень використання студентами сучасних пристроїв у навчальній діяльності [19, с. 8].

Таблиця 2

РІВЕНЬ ВИКОРИСТАННЯ СТУДЕНТАМИ СУЧАСНИХ ПРИСТРОЇВ

Пристрій	Наявність	Використовується		
		у класі	вдома	для підготовки до іспиту
Друковані матеріали	–	53%	59%	69%
Смартфон	93%	55%	38%	35%
Ноутбук	88%	63%	82%	70%
Планшет	56%	21%	20%	20%
Настільний комп'ютер	38%	10%	23%	19%
Е-пристрій для читання	16%	2%	3%	3%
Смарт-годинник	16%	5%	2%	1%
Пристрій Інтернет речей (IoT)	13%	1%	3%	2%

Джерело: складено автором на основі [19].

У дослідженні також підкреслюється, що більшість студентів (55 відсотків) зазначають, що обсяг цифрових навчальних технологій, які використовуються в освітньому середовищі, є слушним. Крім того, шістдесят відсотків студентів вважають, що завдяки цифровим технологіям результати їхнього навчання покращилися [19, с. 13].

Як зазначає Л. Головка, «Підвищення кваліфікації і здібностей працюючих має вагомим значення для досягнення економічного успіху в умовах подальшої євроінтеграції і посилення конкуренції у світовій економіці [20, с. 161]. Ми цілком підтримуємо таку думку і вважаємо, що важливим для фінансового забезпечення університету, розширення студентської аудиторії є й організація різноманітних короткострокових (протягом одного-двох тижнів, вечірніх, недільних) курсів за певною тематикою [21].

Вагомим фактором, що впливає на конкурентоспроможність університету є високий рівень професійної компетентності сучасного викладача, особливо у сфері використання в навчальному процесі мобільних та Інтернет технологій як нових дидактичних інструментів. І, як наслідок, постійна самоосвіта та неперервний особистісний професійний розвиток є невід'ємною складовою у діяльності викладача. Саме з метою оптимізації розподілу робочого часу у провідних світових університетах існує практика проведення кафедрами загальноуніверситетських, відкритих та регулярних науково-методичних семінарів, на яких, за бажанням, можуть бути присутні й викладачі інших кафедр. Лише командна робота в епоху постійного оновлення професійно-орієнтованого інформаційного масиву дає змогу вчасно ознайомитися та поділитися із іншими досвідом у використанні новітніх технологій у навчальному процесі або із новими дослідженнями різних предметних галузей.

Використання у навчальному процесі цифрових освітніх платформ (Moodle, Office 365 та ін.) дає можливість для більш активного та орієнтованого на студентів навчання. Використовуючи цифрові освітні ресурси, студенти можуть навчатися в своєму власному темпі і вирішувати, які засоби навчання або платформи використовувати в процесі. Зміст навчання може бути легко адаптований до кожного студента і до змін в професійних і академічних вимогах. Цифровізація освіти також збільшує можливості для створення індивідуальних навчальних траєкторій за умови деталізації очікуваних навчальних результатів та розробки інструментів їх вимірювання.

У доповіді Всесвітнього економічного форуму зазначається, що такі технології, як віртуальна, доповнена та «змішана» реальність; робототехніка; відеочати на мобільних пристроях; віртуальні тьютори дають можливість студентам отримати набагато менш пасивний та більш інтерактивний досвід [22, с. 5].

Розроблення викладачами й ширше застосування методичного забезпечення навчальних дисциплін, яке базується на сучасних цифрових технологіях (елементи онлайн-навчання, хмарні технології, власні Web-сайти із навчальною інформацією, створені та розміщені на YouTube-каналі відеофайли та ін.) є ефективним інструментом викладача у арсеналі сучасних методів навчання. На рис. 1 представлено розроблений Web-сайт із навчальними завданнями з дисципліни «Інформатика», які базуються на зареєстрованій авторській методиці. Унікальність предста-

влених завдань — це те, що вони вміщують результат, який має отримати студент, що дозволяє йому самостійно перевірити правильність знайденого рішення. Отже, така методика дає змогу використовувати навчальні завдання для розвитку самостійності студентів, їхньої здатності приймати рішення, аналізувати та критично мислити, що є вкрай необхідним в епоху технологічних змін.

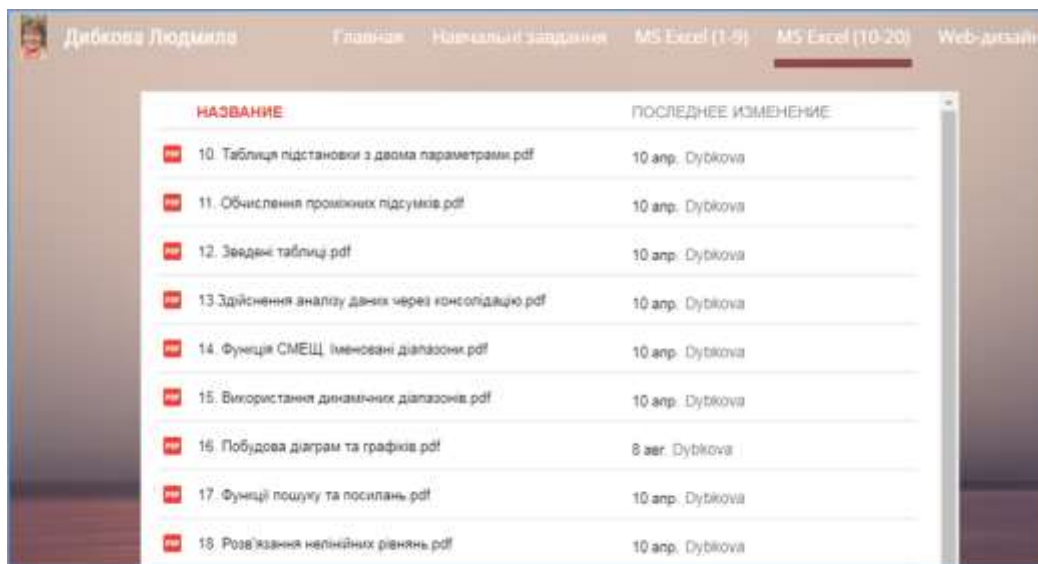

Рисунок 1. Сторінка Web-сайту автора із навчальними завданнями

Джерело: розроблено автором.

Із швидкими темпами розповсюдження Інтернет навчальні відео навчання стають все більш популярними серед студентів. Серед причин використання відео — покращення результатів навчання, здійснення студентами самостійної підготовки до занять та іспитів, опрацювання пропущених занять, доступність, легкість, зручність тощо. Використовуючи відео-файли студент може зупинитися, робити паузу, повторювати, використовувати субтитри, збільшувати швидкість, тощо. Відео є потужним способом заохочення студентів під час виконання ними самостійної роботи.

Нами створено комплекс відеофайлів із поясненням того чи іншого блоку навчального матеріалу дисципліни «Прикладна інформатика» з одночасною демонстрацією дій у відповідному програмному середовищі. Розміщення таких відео на власному YouTube каналі виявилось достатньо ефективним методом для підвищення результатів навчальної діяльності студентів. На рис. 2 представлено авторський YouTube-канал із навчальними відео.

Міжнародне наукове співробітництво суттєво підвищує конкурентоспроможність університету завдяки поширенню інформації про навчальні програми та наукові розробки, збільшенню публікацій у провідних наукових журналах. Активна

участь у міжнародних програмах (Erasmus, Horizon та ін.) дає змогу розширити студентську та академічну мобільність, отримати гранти та покращити фінансове забезпечення університету, створити партнерські зв'язки та наукові співтовариства.

Розробка університетами програм транснаціональної освіти, яка включає онлайн-курси, дистанційне навчання, відкриття філіалів університетів в інших країнах, співпрацю із університетами-партнерами, визнання дипломів та акредитації освітніх програм на міжнародному рівні призводять до підвищення рейтингу і конкурентоспроможності університетів у світі.

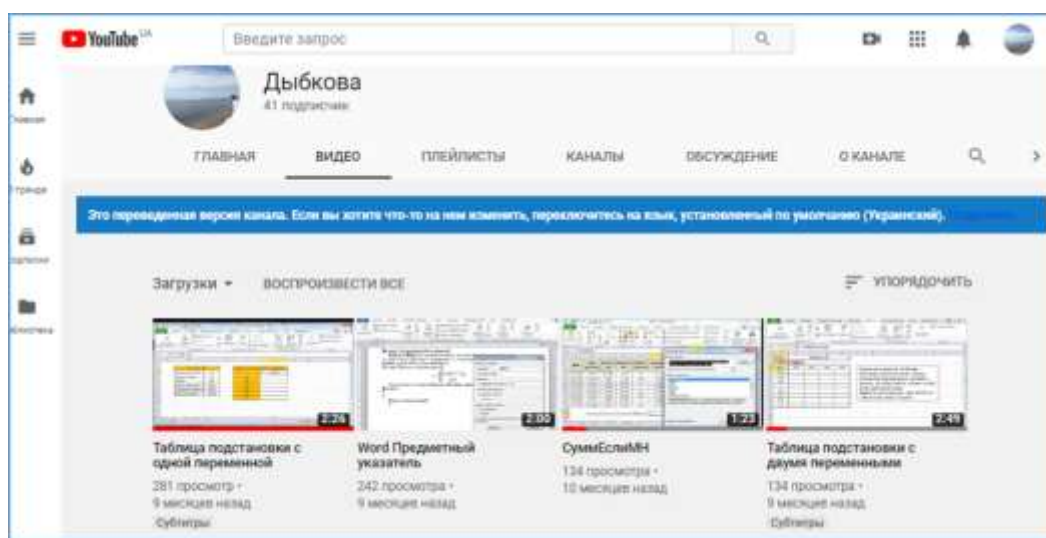

Рисунок 2. YouTube-канал автора

Джерело: розроблено автором.

Висновки. Динамічний розвиток нових мобільних та Інтернет-технологій, постійне оновлення фахово-зорієнтованого інформаційного масиву обумовлює необхідність забезпечити майбутніх фахівців не лише якісною базовою професійною освітою, але й здатністю швидко оновлювати і доповнювати набуті знання та навички, сформувати прагнення до постійного саморозвитку та самовдосконалення. Сучасний та якісний рівень освіти випускників підвищує рейтинг університетів у бізнес-товариствах, серед міжнародної академічної спільноти. Широке застосування в навчальному процесі додаткових можливостей цифрових технологій призводить до появи нових дидактичних компонентів в освітній системі, які значною мірою модифікують та збагачують її, підвищуючи якість підготовки фахівців. Найвагомими складовими є розробка іноземними мовами та використання онлайн-курсів, застосування можливостей мережі Інтернет в навчальному процесі, утворення віртуальних співтовариств педагогів і студентів, використання хмарних технологій для спільної роботи групою студентів та багато інших.

Навчальний процес має бути зорієнтований на розроблення викладачами й ширше застосування методичного забезпечення навчальних дисциплін, яке базується на сучасних цифрових технологіях (елементи он-лайн навчання, хмарні технології, власні Web-сайти із навчальною інформацією, створені та розміщені на YouTube-каналі відеофайли та ін.). Таким чином, застосування цифрових технологій у навчальному процесі повинно мати всеохоплюючий характер й впроваджуватися під час вивчення різних навчальних дисциплін.

Представлені результати не вичерпують усіх аспектів порушеної проблеми. Подальшого дослідження та реалізації в освітньому просторі вищої школи потребують питання узгодження та визнання навчальних професійних програм підготовки майбутніх спеціалістів на міжнародній арені. Гостро постало й питання надання можливості для навчання та вільного володіння викладачами іноземними мовами. Глобальна цифровізація економічного та суспільного простору потребує подальшого аналізу актуальних проблем у контексті осучаснення вимог до якості підготовки фахівців та підвищення конкурентоздатності університетів.

Література

1. Kluzer S., Pujol Priego L. DigComp into Action — Get inspired, make it happen. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2018. DOI:10.2760/112945.
2. URL: <https://www.internetlivestats.com>
3. World Economic Forum. The Future of Jobs Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution, 2016. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf.
4. Workforce of the future. The competing forces shaping 2030. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/services/people-organisation/workforce-of-the-future/workforce-of-the-future-the-competing-forces-shaping-2030-pwc.pdf>.
5. Skills for a Digital World. Ministerial Meeting on the Digital Economy Background Report. URL: http://www.oecd-ilibrary.org/scienceand-technology/skills-for-a-digital-world_5jlwz83z3wnw-en.
6. European Commission. A New Skills Agenda for Europe. Working Together to Strengthen Human Capital, Employability and Competitiveness. Brussels. URL: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EN/COM-2016-356-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>
7. Johnson, L., Adams Becker, S., Cummins, M., Estrada, V., Freeman, A. & Hall, C. NMC Horizon Report, 2016. The New Media Consortium. URL: <https://www.learntechlib.org/p/171478>.
8. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти : монографія. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2014. 168 с.
9. URL: <http://www.shanghairanking.com>
10. URL: <http://www.webometrics.info/en/world>
11. URL: https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2020/world-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats
12. URL: <http://www.ox.ac.uk>
13. URL: https://w3techs.com/technologies/overview/content_language/all
14. URL: https://unstats.un.org/unsd/demographic-social/products/vitstats/sets/Series_A_2019.pdf.

15. The race for international education. URL: https://www.britishcouncil.org/research-policy-insight/insight-articles/race-international-ed?_ga=2.141762354.1071900714.1574360042-536251528.1574360042.
16. URL: <https://www.classcentral.com>
17. URL: <https://www.coursera.org>
18. Adams, B., Cummins M., Davis, A., Freeman, A., Hall Giesinger, C., and Ananthanarayanan, V. "NMC Horizon Report: 2017" Higher Education Edition. Austin, Texas: The New Media Consortium. URL: <https://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/2017-nmchorizon-report-he-EN.pdf>
19. Digital Study Trends Survey. Publ. McGraw-Hill Education. URL: <https://s3.amazonaws.com/ecommerce-prod.mheducation.com/unitas/highered/explore/sites/study-trends/2017-digital-trends-survey-results.pdf>.
20. Головка Л. В. Сучасні чинники впливу на формування людського капіталу. Соціально — трудові відносини: теорія та практика. 2018. №1(15). С.157–164.
21. Дибкова Л. М. Короткострокові навчальні курси як тренд сучасної бізнес-освіти. Інновації в бізнес-освіті: зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.; 22–23 травня 2019 р., м. Київ. К. : КНЕУ, 2019. С. 151–155.
22. New Vision for Education: Fostering Social and Emotional Learning through Technology. World Economic Forum. The Boston Consulting Group, 2016. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_New_Vision_for_Education.pdf.

References

1. Kluzer, S., & Pujol Priego, L. DigComp into Action — Get inspired, make it happen. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2018. DOI:10.2760/112945.
2. <https://www.internetlivestats.com>
3. World Economic Forum. The Future of Jobs Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution, 2016. http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf.
4. Workforce of the future. The competing forces shaping 2030. <https://www.pwc.com/gx/en/services/people-organisation/workforce-of-the-future/workforce-of-the-future-the-competing-forces-shaping-2030-pwc.pdf>.
5. Skills for a Digital World. Ministerial Meeting on the Digital Economy Background Report. http://www.oecd-ilibrary.org/scienceand-technology/skills-for-a-digital-world_5jlwz83z3wnw-en.
6. European Commission. A New Skills Agenda for Europe. Working Together to Strengthen Human Capital, Employability and Competitiveness. Brussels. <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EN/COM-2016-356-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>
7. Johnson, L., Adams Becker, S., Cummins, M., Estrada, V., Freeman, A. & Hall, C. NMC Horizon Report, 2016. The New Media Consortium. <https://www.learntechlib.org/p/171478>.
8. Rashkevich, Yu. *Bologna process and new paradigm of higher education*. [The Bologna Process and the New Higher Education Paradigm]. Lviv: Vid-vo Lviv. Politehniki, 2014. [in Ukrainian].
9. <http://www.shanghairanking.com>
10. <http://www.webometrics.info/en/world>
11. https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2020/world-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats
12. <http://www.ox.ac.uk>
13. https://w3techs.com/technologies/overview/content_language/all
14. https://unstats.un.org/unsd/demographicsocial/products/vitstats/sets/Series_A_2019.pdf

15. The race for international education. https://www.britishcouncil.org/research-policy-insight/insight-articles/race-international-ed?_ga=2.141762354.1071900714.1574360042-536251528.1574360042.
16. <https://www.classcentral.com>
17. <https://www.coursera.org>
18. Adams, B., Cummins M., Davis, A., Freeman, A., Hall Giesinger, C., & Ananthanarayanan, V. “NMC Horizon Report: 2017” Higher Education Edition. Austin, Texas: The New Media Consortium. <https://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/2017-nmchorizon-report-he-EN.pdf>
19. Digital Study Trends Survey. Publ. McGraw-Hill Education. <https://s3.amazonaws.com/ecommerce-prod.mheducation.com/units/highered/explore/sites/study-trends/2017-digital-trends-survey-results.pdf>.
20. Holovko, L. “Suchasni chynnyky vplyvu na formuvannia liudskoho kapitalu” [“Current Factors Influence On Formation Human Capital”]. *Sotsialno — trudovi vidnosyny: teoriia ta praktyka* 1 (2018). [in Ukrainian].
21. Dybkova, L. “Korotkostrokovyi navchalni kursy yak trend suchasnoi biznes-osvity” [“Short-term Educational Courses as a Trend of Modern Business Education”]. *Innovatsii v biznes-osviti*, May 22–23, 2019. [in Ukrainian].
22. New Vision for Education: Fostering Social and Emotional Learning through Technology. World Economic Forum. The Boston Consulting Group, 2016. http://www3.weforum.org/docs/WEF_New_Vision_for_Education.pdf.

ПОВЫШЕНИЕ МЕЖДУНАРОДНОЙ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ УНИВЕРСИТЕТОВ В ЦИФРОВОМ ОБЩЕСТВЕ

Дыбкова Людмила Николаевна,

докт. пед. наук, профессор
кафедры информатики и системологии,
ГВУЗ «Киевский национальный экономический
университет имени Вадима Гетьмана»

Аннотация. Целью исследования является анализ влияния трансформационных изменений в цифровой экономике на образовательный процесс и определение факторов, которые повышают международную конкурентоспособность университетов. Проанализированы компоненты рейтингов WUR, ARWU, Webometrics, QS World University Rankings. Доказана важность свободного владения иностранным языком преподавателями и студентами с целью привлечения лекторов ведущих университетов мира к преподаванию; увеличение количества обучающихся иностранных студентов; разработки преподавателями онлайн-курсов и размещения их на онлайн-платформах (Coursera, edX, XuetangX и др.), осуществления научных исследований в составе международных организаций; усиления программ студенческой и академической мобильности. Подчеркнута важность разработки университетами программ транснационального образования (дистанционное обучение, открытие филиалов в других странах мира и др.), в том числе и признание дипломов и аккредитации образовательных программ.

Ключевые слова: конкурентоспособность университета; рейтинг университета; рынок труда; онлайн-курсы; цифровые технологии.

INCREASING INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF UNIVERSITIES IN THE DIGITAL SOCIETY

Liudmila M. Dybkova,

Doctor of Science, Professor
SHEI "Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman"

Abstract. The advance and convergence of emerging new information technology causes rapidly and radically transforming in all spheres of society's life, including the educational environment. The purpose of the study is to analyze the impact of transformational changes in the digital economy on the educational process and identify the factors that enhance the international competitiveness of universities. In order to succeed in the swiftly evolving digital economy enhancing international competitiveness of universities is increasingly becoming cornerstones in their activities. Components of the ranking WUR, ARWU, Webometrics, QS World University Rankings has been analyzed. The importance of fluent in foreign language by teachers and students in order to invite teachers from leading universities in the world; increasing the number of foreign students involved in education; development of online courses by teachers and placement them on online platforms (Coursera, edX, XuetangX, etc.); has been proved. Another influential criterion of universities' competitiveness is to promote student and academic mobility and international research collaboration. It is emphasized that the importance of developing transnational education programs (distance learning, opening branches in other countries, etc.), including recognition of international qualifications and accreditation of educational programs. Given rapid updating of a professionally oriented array of information and digitization of economic and social space it is necessary to develop such competencies of students as critical thinking and creativity, skills to use digital resources effectively; ability to evaluate the validity and significance of information received from different sources, be willing to acquire new skills and experiences throughout their lifetime.

Keywords: competitiveness of universities; digital technology; labor market; online courses; university ranking.

Стаття надійшла до редакції 28.09.2019